

2.5 Environmentální terorismus

Specifickou formou levicového terorismu je terorismus zaměřený na ochranu životního prostředí. Zatímco radikálnělevicový terorismus usiloval o svržnutí kapitalismu a vytvoření lepší společnosti, environmentální terorismus těží z nedostatku kapitalismu a jeho nedokonalé regulace. Cílem se tak stávají těžbařské společnosti narušující životní prostředí, jejich zaměstnanci a technika. Akty terorismu často připomínají spíše vandalské útoky zaměřené na zničení techniky (sypaní písku do nádrže buldozerů, defekty pneumatik, žhářské útoky na zázemí dělníků, bombové útoky na sídla těžbařských společností, až po „tree spiking“, zarůstání kovových předmětů do stromů za účelem zranění lesníků).

Ekoterorismus byl v minulosti velice aktivní v Kanadě, kde skupiny jako Militantní úderné síly přímé akce (Militant Direct Action Task Force, MDATF) nebo Milice práv zvířat (Animal Rights Militia, ARM) lavírovaly mezi vandalismem a teroristickými praktikami. Například MDATF v roce 1995 zaslala dopisní bomby dvěma ultrapravicovým aktivistům a skupině podporující kožešinový průmysl, ARM zase v 80. letech posílala potravinářským firmám hrozby o otrávení jejich produktů (Mareš 2008: 6). Přestože kanadský ekoterorismus představuje spíše latentní a selektivní hrozbu zaměřenou na odpůrce životního prostředí a zvířat, je možné vypozařovat propojení struktur tohoto fenoménu směrem do Velké Británie a USA (Mareš 2008: 7). S postupným útlumem kožešinových chovů a zlepšováním chovných podmínek zvířat můžeme očekávat méně podobných incidentů.

2.6 Náboženský terorismus

Druhou poměrně širokou kategorií je náboženský terorismus, který můžeme dále dělit na terorismus fundamentalistický, zpravidla usilující o inkorporaci náboženství do státních struktur či náboženskou odplatu, a na terorismus eschatologický, který usiluje o naplnění různých proroctví o konci světa. Eschatologický terorismus je tedy spíše okrajovou a méně častou záležitostí nepřesahující okruh sekt. Daleko významnějším je terorismus fundamenta-

listický. Ten můžeme dále dělit podle jednotlivých náboženství na terorismus židovský, křesťanský, islámský atd. Přestože v současnosti v médiích dominuje terorismus islámistický, je nutné vyvrátit častý mýtus, že křesťanský terorismus neexistuje.

Řada diktátorských režimů masově likvidujících odpůrce (např. Francovo Španělsko, Mussoliniho Itálie, Salazarovo Portugalsko atd.) byla podporována katolickou církví. Legie archanděla Michaela (Železné gardy) v Rumunsku se s podporou pravoslavné církve aktivně podílely na masakrování Židů během bukurešťského pogromu v lednu 1941 (Grancea, Mosneag 2015: 388). Křesťanské církve se tedy v některých případech podílely na státním terorismu nebo jej pasivně trpěly. Lze však nalézt i řadu teroristických organizací. V USA je velice známo působení Ku Klux Klanu (KKK), organizace tvrdě prosazující nadvládu bílé rasy, usilující o přísnou rasovou segregaci a prosazující antisemitismus a rasismus obecně. Jedná se tedy o extrémně pravicovou organizaci, která je však silně protikatolická, stojící pevně na základě protestantské víry. Mezi léty 1882 a 1968 KKK zabil 4 742 lidí, z toho byla většina černochů (Hickey 2003: 495). Ve Spojených státech se nachází také řada menších organizací a sekt s bizarními názvy, které jsou založeny na určité interpretaci křesťanství nebo křesťanských principů (např. Příslib, meč a paže Boží, Árijské národy, Árijská republikánská armáda, Boží armáda a podobně).

Křesťanský terorismus je hojně rozšířen v konfliktních oblastech, kde dochází ke střetu náboženských hodnot v kontextu rozdělených společností. Např. od roku 2013, kdy se ve Středoafričské republice dostal k moci Michel Djetodia, se křesťanské milice Antibalaka dopouštějí masakrů muslimského obyvatelstva a jsou zaznamenány i případy kanibalismu (Dickovick 2014: 166). V Ugandě a Kongu operuje Boží armáda odporu, teroristická organizace usilující o vybudování teokratického státu založeného na Bibli. Za tímto účelem bylo jen v roce 2009 zmasakrováno více než 1 200 civilistů a podniknuto přes 2 000 únosů (Cline 2013: 40). V Indii je možno hovořit hned o několika křesťanských teroristických organizacích: např. o národně osvobozené frontě Tripury, nacionálně socialistické radě Nagalandu nebo národní křesťanské armádě Manmasi bojující proti hinduistům (Agarwal 2013: 408). V Libanonu se maronitské křesťanské milice přímo podíleli na masakrech v Karantině, Tel al-Zaataru, Sabře a Šatíle

(Combs, Slann 2009: 283). Všechny tyto organizace spojuje radikální interpretace křesťanství a radikální politické cíle. Nabízí se tedy otázka, zda můžeme hovořit o radikálním „christianismu“ jako o termínu podobném např. radikálnímu islamismu.

Velice pestrý je rovněž židovský, resp. sionistický terorismus, který má tradici sahající k Judejským Zealotům. Před vznikem samostatného státu Izrael byl židovský terorismus zaměřen převážně na národně osvobozenecký boj (např. Hagana, Lechi, Irgun) nebo také pomstu vůči bývalým nacistům. Po vzniku samostatného státu v roce 1948 se mladý stát musel postupně vypořádat s řadou teroristických organizací, které útočily proti Arabům (např. Terror Neged Terror), sekularizaci země (např. Brit HaKanaim nebo Království Izraele), sionismu (např. Keshet nebo Sikrikim) nebo které se snažily prosadit radikální náboženské vyznání v rámci politického systému, jako např. organizace Lehava (Perliger, Pedahzur 2009: 34; Cohen 2014: 275; Firestone 2002: 295; Čejka, Kořan 2015). Aktivita židovského terorismu se neomezily jen na území Svaté země. V USA například od roku 1968 působí Židovská obranná liga (Jewish Defense League), radikální krajně pravicová organizace zřízená za účelem ochrany Židů proti projevům antisemitismu, kterou založil rabbi Meir Kahane – mimo jiné také zakladatel ultranacionalistické strany Kach v Izraeli (Kahane 2008). Členové Židovské obranné ligy útočili na lidi a instituce, které považovali za antisemitické (Combs a Slann 2009: 156).

Zatímco židovský a křesťanský terorismus je stranou světových médií, islámský terorismus je hojně medializován. Rozplést ideologii islamismu a uvést stručné příklady hlavních teroristických skupin si vyžaduje rozsáhlý prostor. Shrňme tedy to nejdůležitější. Radikální teroristické organizace často vycházejí z radikálních principů saláfismu a wahhábismu, které usilují o návrat k čistému islámu podle učení proroka Mohameda. Toto úsilí má také za cíl obnovit chalífát, kde muslimský vládce bude vládnout pomocí islámských norem a principů (Turner 2012: 177). Jedná se tedy o ideologii, která není kompatibilní se sekulárním státem a demokratickým zřízením, jelikož legitimita takového státu je odvozena od boha (Qutb 2005). K dosažení těchto cílů je využívána radikální interpretace Koránu, který pojímá džihád jako svatou válku proti nevěřícím, která je individuální povinností každého muslima (Denton 2012: 51). Islamistické vidění světa je

velmi zjednodušené, rozlišuje mezi zemí míru (Dar al-Islam) a zemí války (Dar al-Harb), kde žijí nevěřící. Radikální islamisté dokonce nerozlišují ani mezi vojenskými a civilními cíli, ozbrojenými a neozbrojenými, ženami a dětmi (Zaidi 2009: 22).

Politické cíle jednotlivých organizací se liší v závislosti na povaze organizace. Zatímco např. Hamás je primárně zaměřen na boj proti Izraeli, Al-Kajda usiluje o sjednocení islámského světa pod puritánskou verzí sunitského islámu v rámci chalífátu, osvobození všech muslimských oblastí od zahraničních okupantů a vyvolání střetu civilizací, který povede k osvobození muslimů od kulturního a politického vlivu nevěřících (Piazza 2009: 66). Jak u Al-Kajdy, tak u Islámského státu můžeme sledovat organizaci na globální bázi. Islámský stát tak tvoří zastřešující organizaci pro 26 jiných džihádistických organizací operujících v Africe a Asii (Tomé 2015), se kterými sdílí ideologické cíle. O zvěrstvech džihádistů není nutné se dlouze rozepisovat. Zvláště v případě Islámského státu kontrolujícího rozsáhlá území Sýrie a Iráku přerostly klasické teroristické útoky v genocidu některých náboženských menšin (drúzové, jezídové nebo šíité). Zatímco křesťanský a židovský terorismus je poměrně lokalizovaným fenoménem, islámský terorismus představuje v podmínkách Islámského státu zásadní výzvu pro globální bezpečnost.

Zajímavým předmětem studia propojení náboženství a terorismu je buddhismus. Jedná se o určitý paradox, jelikož terorismus můžeme chápat především jako násilný akt, který odporuje hlavnímu principu buddhismu. Přesto nalezneme organizace, které je možné označit za teroristické, ať již v důsledku střetu s islámem (Barma) nebo dříve s komunismem, jak dokazuje příklad Thajska (Jerryson 2011). V Barmě působí Hnutí 969, které si klade za cíl „vyčistit“ zemi od cizích kulturních elementů (zvláště muslimů). Při pogromu iniciovaném zakladatelem hnutí mnichem Wirathu v roce 2012 bylo zabito přes 200 lidí, byly vyrabovány obchody a zničeny mešity (Friedlander 2016). Japonskou sektu Óm šinrikjó můžeme také zařadit k buddhismu.

V případě hinduismu je poměrně těžké rozlišit, zda se jedná o akty primárně náboženské, jelikož v hinduistickém terorismu je často velice silný prvek nacionalismu. Hinduistické násilí je spojováno především s organizacemi „Národní svaz dobrovolníků“ (Ráštrij svajamsévak

sangh,RSS) a Abhinav Bharat. Právě tyto dvě organizace (spolu s islamistickou Lashkar-e-Taiba) byly spojovány s bombovým útokem na Samjhauta Express v roce 2007, při kterém bylo zabito 68 lidí. Ve stejném roce RSS byla zapletena také v útoku na svatyni Ajmer Dargah, při kterém zahynuli tři lidé. Abhinav Bharat stála za bombovými útoky v západní Indii v roce 2008 a byla podezřelá ze zabití 16 lidí při bombovém útoku na mešitu v Hyderabadu o rok dříve (Prasad 2016; Puniyani 2015: xxv). Přestože daleko úspěšnější jsou v Indii muslimské teroristické organizace (zejména indičtí mudžahedíni bojující za vytvoření chalífátu v jižní Asii), i hinduistické organizace hrají významnou roli.

Spojení konfuciánství nebo taoismu s terorismem je ještě exotičtější než v případě Buddhismu. Prakticky jediný násilnější konflikt v rámci taoismu je potlačení vyznání Falun Gong Komunistickou stranou Číny. Čína se snaží dlouhodobě vinit příznivce Falun Gong ze zločinů, obcházení spravedlnosti a zabíjení lidí (Stout 2002: 224). Konfuciánství se k násilí staví velice skepticky, přestože mezi „šest umění“ řadí umění lukostřelby a jezdeckví. Dle děl konfuciánských učenců a vojevůdců jako je Wang Shouren nebo špión Zheng He, je nejlepším bojem proti terorismu infiltrace teroristické skupiny, jeho zničení zevnitř (Thompson 2006: 206).

První tři zmíněná náboženství (judaismus, křesťanství a islám) mají tedy podle všeho největší potenciál pro zneužití v rámci terorismu, kdežto konfuciánství, taoismus a částečně buddhismus se jeví jako odolné pro násilné fundamentalistické zneužití. Radikální interpretace je však problémem i sekt, které mohou přijmout eschatologický nebo apokalyptický výklad náboženství, často doprovázený konspirací a paranoií. Tato kombinace pak může u sekt vést k hromadným sebevraždám nebo hůře, k útokům vůči bezbrannému obyvatelstvu, přičemž takováto organizace se často nebrání využít k naplnění proroctví a v zájmu urychlení konce světa jakýchkoli prostředků ničení. Frances L. Flannery přichází s analytickým rámcem pro rozpoznání apokalyptických skupin na základě jejich ideologie, respektive víry. Flannery hovoří o tzv. apokalyptické formuli, která se skládá z několika prvků (Flannery 2016: 66):

- **Tajemství povahy tohoto světa:** tento svět je špatný a ovlivněn zlem, dochází k boji mezi dobrem a zlem.

- **Tajemství o stavu spravedlivých:** spravedliví jsou utlačováni, zatímco zlí vládnou (přestože se může zdát, že je to opačně).
- **Tajemství o jiném, lepším světě:** existuje i jiný svět, kde vládne spravedlnost, mír a štěstí.
- **Autoritativní interpretace posvátných textů:** lidé přijímají autoritativní interpretaci (Bible, Korán, Hadith, Ústava USA) ze strany vůdce.
- **Aktivní eschatologie:** členové skupiny věří, že jejich akce je klíčem k začátku lepšího světa a že je jejich povinností skoncovat se zlem na zemi. Tito lidé jsou přesvědčeni, že jednájí v božím záměru nebo prostřednictvím boha.
- **Vykoupení prostřednictvím násilí:** násilí je pojmáno jako nevyhnutelný prostředek k nastolení nového řádu, a tedy ospravedlněné.

Pravděpodobně nejzávažnějším případem eschatologického terorismu je sekta Óm širikjó, zodpovědná za sarinové útoky v metru v roce 1995, které si vyžádaly 12 mrtvých a přes pět tisíc raněných.⁹ Eschatologie se také projevuje např. u Křesťanské identity, což je myšlenkový směr a volné spojení několika sekt, které věří v druhý příchod Ježíše Krista před koncem světa. Její členové se považují za potomky ztraceného izraelského kmene. Podle jejich víry byla Eva svedena Satanem a s jejich spojení vznikl Kain. Po vyhnání Kaina z ráje se jeho potomci rozptýlili po zemi a dnes je známe pod označením židé. Proto přívrženci této sekty nenávidí židy (Dyson 2012: 39; Smith 2015: 94). Jedná se o vyznání, které následoval také Timothy McVeigh, který spáchal útok na budovu Oklahoma City (Juergensmeyer 2003: 31). Více paranoidní představy o světě má Křesťanské vlastenecké hnutí (Christian Patriot movement), které věří, že americká vláda se zpronevěřila hodnotám svobody. Jiná skupina s názvem Nespokojení Křesťané (Concerned Christians) v minulosti spojovala apokalyptické vize o konci světa s rozpadem Sovětského svazu a čekala na konec světa v Jeruzalémě. Jelikož izraelské úřady podezřívaly skupinu z přípravy bom-

⁹ Mrtvých mohlo být údajně mnohem více, ale teroristé zvolili špatnou metodu rozptýlu sarinu. Místo použití sarinu v aerosolu se spoléhali na přirozené odpařování látky, které je např. oproti vodě mnohonásobně pomalejší. Navíc se jim podařilo připravit sarin zhruba jen v 30% čistotě. Nečistý sarin navíc oproti čistému sarinu silně zapáchá.

bových útoků, byli její členové zatčeni a deportováni do USA (Willis, Willis 2006: 118). Činnost sekt není nebezpečná pouze pro společnost, ale také pro jejich členy samotné. Příkladem může být hromadná sebevražda z roku 1978 stoupců kultu „Lidový chrám“ (Peopple's Temple). Při této „revoluční sebevraždě“ se více než 900 Američanů na příkaz vůdce sekty otrávil kyanidem (Chidester 2003: 129). Radikální náboženstvím však poskytuje motivaci také jednotlivcům. Zatímco hromadné sebevraždy nebo čekání na konec světa můžeme chápat jako kolektivní jednání, radikální náboženstvím proniká i do individuální dimenze jednání a může podporovat monotematický terorismus.

2.6 Monotematický terorismus

V rámci tohoto typu terorismu dochází k hájení jednoúčelových zájmů společnosti, skupiny či jednotlivce. Často se jedná například o ochranu přírody v podobě „ekoterorismu“, boj proti potratům, homosexualitě apod. V monotematickém terorismu se však odráží problém jeho odlišení od širší ideologie nebo náboženství. Například terorismus proti potratům je často páchan křesťanskými radikály. Ekoterorismus můžeme brát jako odpověď na selhání kapitalistické společnosti, a tedy považovat jej za součást politického terorismu. Vymezení monotematického terorismu tak není zcela jednoduché a zdá se, že pro jeho vymezení jsou klíčové zejména dva prvky. Zaprvé, jedná se o terorismus vyzdvihující určitou, jasně ohraničenou výšeč politické ideologie nebo náboženství, přičemž vztah aktu k obecnější rovině této ideologie nebo náboženství je oslaben. Jinými slovy, jde spíše o reálné a účelové následky než o naplňování ideologie či hodnot. Zadruhé, dominantním impulzem je přesvědčení o morálním úpadku společnosti či její nedokonalosti, přičemž akt je zasazen do tohoto kontextu a na jeho základě ospravedlněn. Např. v případě protipotratového terorismu tak nejde primárně o naplňování mesiášských proroctví nebo eschatologii, ale o dílčí akt a jeho praktické následky.

Typickým případem monotematického teroristy byl Eric Robert Rudolph, který vyhodil do vzduchu potratovou kliniku v alabamském Birminghamu a Atlantě. Kromě toho odpálil bombu v lesbickém baru v Atlantě

a v roce 1996 také na olympijském stadionu. Všechny tyto útoky byly motivovány sexuální nemorálností, která je křesťanskými aktivisty považována za nepřijatelnou (Juergensmeyer 2003: 30). V jiném případě James Charles Kopp, původním povoláním biolog, dokázal vytvořit celou skupinu protipotratových aktivistů. Částečně na náboženském základě skupina ospravedlňovala zabíjení lidí poskytujících potraty a připravila manuál, jak ničit zařízení potratových klinik pomocí chemikálií a buldozerů (Smith, Dampousse a Roberts 2006: 200). Z poslední doby je znám také případ střelby na klinice plánovaného rodičovství v Colorado Springs, při které Robert Lewis Dear na základě náboženských motivů zabil tři lidi (The Independent 2015).

Jedním z forem monotematického terorismu je ekoterorismus, který byl částečně zmíněn již v rámci environmentálního terorismu. Ekoterorismus je však pojmově užší, zahrnující spíše omezené aktivity směřující k boji proti týrání zvířat a ničení životního prostředí. Jedná se o aktivity nebezpečností svou rozmanitostí, od ničení mysliveckých posedů a zalepování zámků, přes žhářské a bombové útoky na těžařské společnosti a jejich techniku nebo útoky na laboratoře testující chemikálie na zvířatech. V minulosti byl ekoterorismus spojen s organizacemi jako Fronta za osvobození zvířat (Animal Liberation Front), Fronta za osvobození země (Earth Liberation Front), Earth First!, PETA (People for the Ethical Treatment of Animals), Greenpeace, Wilderness Society a podobně. Byť se v mnoha ohledech jedná o organizace s velmi prospěšnou činností v rámci občanské společnosti, aktivity v oblasti ochrany zvířat a životního prostředí přitahují také ekologické radikály. Navíc se často jedná o velké organizace s nadnárodní působností, které mají řadu lokálních buněk. Jejich personální obsazení je tak těžké kontrolovat a v souvislosti s tím předcházet selhání jednotlivců nebo malých skupin. Rozhodně tak nelze říct, že např. Greenpeace je teroristickou organizací. V minulosti však z řad některých členů a sympatizantů k útokům s ideologickou dimenzí docházelo (Truitt 2015; Liddick 2006; Long 2004).

Mezi nejznámější ekoteroristy v Kanadě patří Wiebo Ludwig, který několikrát spáchal sabotáž na ropných vrtech a prováděl bombové útoky na ropovody (Nikiforuk 2014). USA zase upoutal případ, kdy se Tre Arrow na několik dní přivázal velice bolestivým způsobem ke stromu, aby zabránil jeho pokácení, a později také proslul žhářskými útoky na auta těžařských